

A' ROMAI TSASZARI ÉS AP. KIRALYI FELSÉG,
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indúlt BÉTSBÖL Szeredán 24. Septemberben 1788.

Külömbb külömbb-féle Hadi-környülállások.

A' Sirmiából jött Levelek után irhatjuk, hogy ezen hón. 9-dikén mintegy egy fertálykor reggeli 7 órára az ugy nevezett hadi-szigetből két ágyu-lövészek jövének által a' mi hajójinkra, és nem több, mint ennek előtte szokott vala Belgrádból. A' Törökök azon éjtszakán jöttek vala ide-által, és itt meg-telepedtenek vala. Annak-utánna több Törökök-is érkezvén ide, ezen Szigetben magokat Sántzba verték, a' honnan Zemlin annál félelme-
sebben áll, mennél bizonyosabb az, hogy ezen szi-

get a' Városhoz tsak egy fertály óra járónyilag fekszik. Ezen Török Sereg magát Sántzba vervén Zemlinre, a' mi nagy Sántzunkra és más Tábori készületeinkre reggeltől-fogva egész dél-utánni 4 óráig meg-szünés-nélkül tüzeltenek a' nagy ágyukból. Az előtt egynéhány napokkal 3 Pattantyusaink szökteenek vala által, kiknek ezen ágyuzásban kétség-kivül jelen kellett lenni; mert ezeknek ágyuik olly helyesen valának igazgatva, hogy az ágyu-gollyóbifok Sergestől hömpölyögnek vala Zemlinben; mellyet még eddig a' Török Pattantyusok nem tselekedhettének. Midön látnák a' Zemliniek; hogy az ellenség' gollyóbifsa a' Kéményeket szedné-le, és a' Sz. Ferentz Szerzetebéli Barátok' Klastromának edgyik oldalát rontaná, meg-rémülének és a' Fejérnépek 's más lakók-is kezdének ki-költözni. A' mi nagy ágyuzó töltéseinken egy Káplárunknak fejét vette egy ellenséges ágyu-gollyóbis; és ezen hadi-készületeinkben más károkat-is vallottunk. — Ha ezeknek ekkor bombijok és más tüzet gerjesztő gollyóbifokot lövő hadi-eszközeik lettenek vólna; a' mi Városunknak; nem kevés veszedelmekre lettenek vólna; de akkor hirtelen ilyen készületeik nem lévén; a' mi Népünk pedig a' bé-ütni szándékozó 50-ezerből álló ellenségnek eleibe a' Sántzhoz tódulván, azoknak által-jövedeleket az ágyuzások által megakadályoztatta; a' kik pedig ezek között közelebb érkeztének vala, azok a' *Toskána Josef* Német lovas, *Vurmzer* Húszár és a' Lengyel lovas Sergek által ki-mondhataitan Vitézséggel verettenek vízsza, 600-at a' tsata piatzon hagyván magok után azon-kivül, kiket magokkal el-vihettenek, és a' kik

a' vízbe hullottanak. A' mi kárunk 50 egynéhány-
ra mégyen hóltakat sebessedteket edgyüve számlál-
ván, kik között egy Kapitány és egy fő Hadnagy
vagyon.

Bánát: „ Mióltától fogva a' *Veterányi* Barlang
töllünk el-vétetett ; az-ólta sokkal nagyobb szorgal-
matofsággal vagyunk ezen a' részzen, hogy az ellen-
ség bé-ne ülsön, mint az előtt; melyre-nézve már
4 Regementek rendeltettek is az ő Felsége maga ve-
zérlése alatt lévő Táborból ; hogy Vajztkirchenbe
vizsa-térjenek ; és más-felől még nagyobb erő fog-
ja követni. Azon szörnyü engedelmség és betsü-
let adás, melly-szerént az egész Török Táboron ke-
resztül a' Nagy Vezérnek szeme-láttára a' mi Né-
pünk ezen Barlangból mi Táborunkig minden meg-
sértódés-nélkül ugy botsáttatott vala-ki, hogy mind
a' Tiszteknek kardjok meg-hagyatott vala, mind
pedig a' betegek különös szorgalmatofsággal vitet-
tetnek vala, tsudálkozásra méltó, kivált-képpen a-
zért; mivel a' mint a' Nagy Vezér maga meg-val-
lotta, hogy a' tsatáknak el-kezdésétől fogva a' Bar-
langnak fel-adásáig 4000 Törökök vesztenek el ezek
által. Midön ezek a' két sorban állott Törökök kö-
zött az egész Táboron keresztül költöztenek, maga
a' Nagy Vezér meg-nézte mind rendre őket, és a'
magok álhatatos vitézségekért meg-ditsérte ; ezt
mondván az ő fő Tisztjéknek : *Köszöntöm a' Tsá-
szárt, és ha a' békefségről való edgyezésről valamit
akar, mondjátok-meg, velem ugy el-vegezhet mindent,
mint magával a' Szultánnal.* Erről a' következő
Kurirban bővebben. — — — A' Bánátusban mé-
gis a' régi helyén mind a' Török, mind a' mi Tá-

borunk és mind a' kettő magát Sántzokba verte.

— — — — —
 — — (a' rostában maradott.) — —
 — — — — —
 — — — — —

Örménesről ezen hónapnak 9-dikén írják. „Éppen ma érkezék-meg 2 Tiszt 100 legénnyel, kik Aug. 30-dikán midőn az ellenség *Méhádiára* ütne, az azoknak bé-jövő útjoknak ellenébe rendeltetvén, csak azon vették vala észre magokat, midőn az ellenségtől minden-felől bé-valának kerittetve; de hogy az ellenségnek prédájára ne-jussanak, azon két Tisztnek bölts vezérlése által az ellenség közül magokat tsudálatoson ki-vágván, az ellenségnek földén Oláh-országban, sok viszontagságok között, 9 napi éh és szomjú útozások között ezen h. 7-dikén ide meg-érkeztenek. Többnyire már mezitláb valának, és már 4 naptól fogva semmit sem ettenek vala. Ő Felsége a' fő Hadnagyot 150, az all Hadnagyot 50, és minden köz-embert 2 forintal meg-ajándékozta. — Midőn 8-dikban ezen örvendetes izenet érkezett volna a' Nagy Táborhoz, hogy *Laudon* Török *Grádiskát* meg-vette, mindenek így kiáltának-fel: éljen *Laudon*!! — Ezen hónapnak 11-dikén, midőn a' tudósító ezen Levelet már megírta volna, azon hir érkezett-bé Temesvárba, hogy az ellenség Almásban vagyon, és azon igyekezik, hogy egyenesen *Vájsz kirkenbe* és *Pántsovába* menjen. — *Sabáts* egészszén körül van az ellenségtől véve, a' mint a' Pestre, és onnan ide érkezett tudosi.

„tudósítások erősítik. — — — — —

— — (Konkoly vólt és ki-húllott.) — —

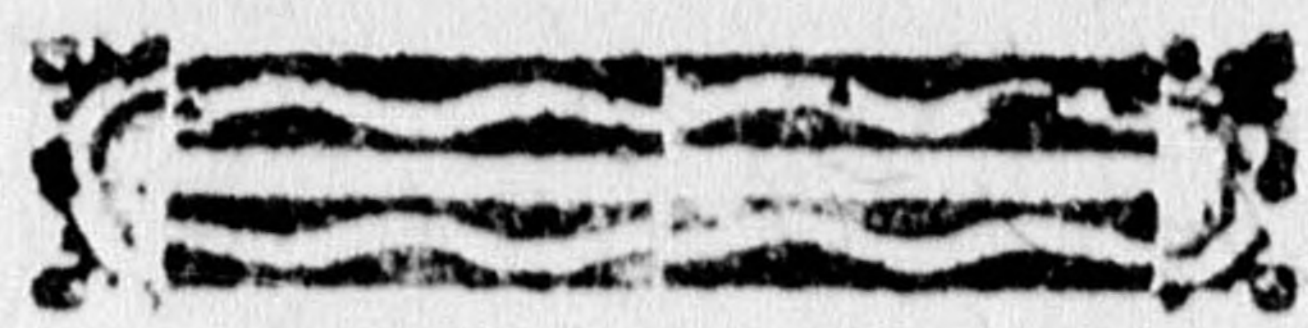
— — — — —
 — — — — — A' Komendáns ugyan a' vele lé-
 vő Néppel azt az álhatatos tanátsot forralta ma-
 gában, hogy magokat semmi fel-tétel alatt meg-ne-
 adják, hanem inkább minnyájan életeket mennél
 drágábban lehet, az elenségnek el-adják. Szörnyük
 a' hírek! de a' mellyek' igazsága mellett nem mi,
 hanem a' következendő idő a' kezes. — Némelly
 tudósítások-szerént már *Méhádiát* a' Törökök oda
 hagyták, és rész-szerént 78 hajókon, rész-szerént a'
 szárazon Móldovába költöztenek. — *Bersáskánál* a'
 Szabad-seregnek ama hires Vezérjére *Kotsára* ütöt-
 tenek, és ennek Sergéből 400-at le-vágtanak; kik
 között maga-is ezen hires Vitéz életét vesztette.
 Némellyek ugyan azt tartják, hogy *Kótsa* tsak el-
 fogattatott vólna; de akár hogy van az ő dolga,
 sohólt sem találtatik. Ennek pedig a' fejére egyné-
 hány 1000 arany vala a' Portától fel-tévee, és így
 ha szinte el-fogták-is, illy drága főnek ritkán szo-
 kott a' Török meg-kegyelmezni.

A' Fő Hadi-tanátsához jött, és onnan ki-adatott
 mostani jelentések — — — — —

— — tsak a' Zemlini Sántzra lett ki-ütésről,
 és ottan történt tsatáról szóllanak; tsak ugyan lás-
 suk ezt-is mig Khotzimnak meg-vételének hire már
 valahára meg-érkeznék. (**) A' Zemlini Tábortól
Sept. 9-dikén költ: A' Belgrádi Törökök 9-dikre vir-
 radó éjtszakán két ágyukot az ugy nevezett hadi

szigetbe által hozván, azokkal reggeli 6 órakor kezdtek a' mi szélső őrizeteinket és azután Zemlint lövöldözni; egyszersmind pediglen a' Szávának Dunába szakadásánál egynéhány hajókkal által jöni, kiknek egy része már az innettső partra meg-is érkezett vala: ezt meg-értvén Generál B. Gemingen, a' Prájsz Batalionját a' mi Sántzunknak őrizetére rendelé; a' lovaságot pediglen, a' *Lásci*, *Laudon*, és *Tászár* gyalog Batalionjaival meg-elegyítve, Zemlintől fogva a' Besániai Sántzig ki-terjeszté, és végre a' *Brentáno* Batalionját, egy Batall. Gránáté-rofokkal edgyütt, a' Zemlini Sántznál, az ellenséggel szem-közbe állitá. Már 9-órákor mintegy más-fél ezer gyalog és lovas Törökök a' nádas bokrok között el-rejtették vala magokat; kik közzüll mintegy 200-an a' *Dunavátznak* ki-száradott árkában láttatnak vala: ezek ellen meg-indita az említett Generál 4 tüzg *Ulánert* és egy osztály lovagokat, a' *Lásci* Batalionjának fedezése alatt; hogy azon Dunavetz árkából az ellenséget ki-nyomnák. Ezeknek meg-indulására az ellenség mingyárt az árkokból hátra vonúlt, és a' bokrok között el-rejtezett; az *Ulánerek*-is és a' *Lásci* Batalionja, 300 lépésig visszsa húzták magokat. Mintegy dél tállyig az ellenség tsendesen viselte magát, de déli 12 órakor 25 Zászlók láttattanak a' nádban mozgásban lenni, és nagy lármával onnan az *Ulánerek*re ki-rohanni; melyre a' *Teschwitz* Vasafok közzüll edgy osztály, és két osztály *Toskána Josefé*, a' *Lásci* Batalionjával edgyütt Generál Hertzeg *Valdeknek* keze alatt az ellenség felé elébb nyomúlt. Azonban az

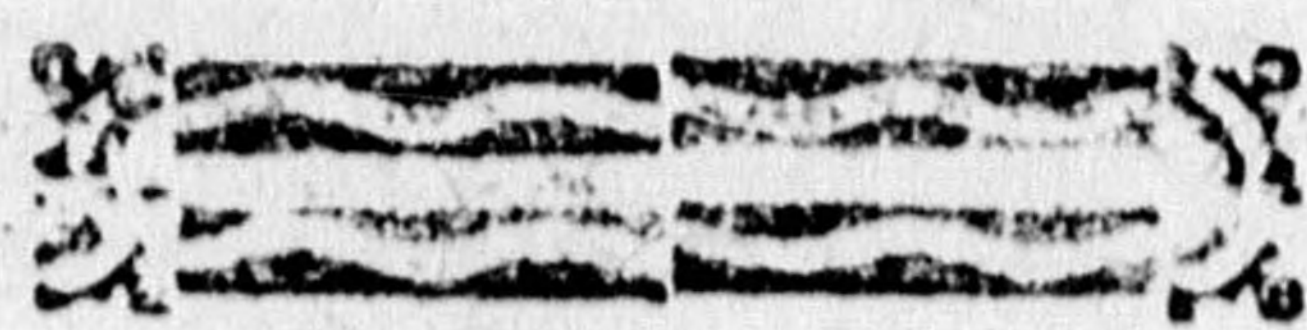

Ulánerek és az ellenség között a' tsata alkalmas dühösséggel el-kezdődött, és egynéhány izben meg-ujjittatott, mig végre egy Osztály *Vurmzer* Húszárok Besánia-felől segítségére érkeztén, az ellenség visszsa veretett. Ez által a' Besániára törekedő ellenségnek igyekezete-is semmivé tétetett, és semmit egyebet nem próbáltak, hanem tsak ágyúztak mind addig a' mi Sántzainkra, mig edgy az ő ágyuik közül a' mi lövésünk által le-döntetett. Generál B. *Gemingen* mind addig a' mü Sergeinket fegyverben tartotta, mig az ellenség a' bokros nádas helyekről mind hajókra kerekedvén, Belgrádba visszsa-takarodott. Részünkről ezen tsatában 31 köz-emberek és 30 lovak estenek-el halva; meg-sebesítették pediglen 4 Tisztekkal edgyütt, kiknek nevei bé-nem jelentettek 42 köz-emberek és 95 lovak. Az ellenség részéről az itt el-esteknek és sebesülteknek számát 300-ra lehet határozni, tsak a' tsata helyén 71-gyen maradtak halva, hát még mennyit hordot-tanak a' hajókra. A' *Vurmzer* Húszárok itten edgy Török Zászlót fogtanak. Ugyan ezen napon a' Száva-vizének a' Dunába szakadásának szegeletéhez-is mint-egy 2500 Törökök által hajókáztak vala; de midön a' miéinknek szemelségét és a' rájuk fordulan-dó veszedelmet észre vették vólna: ismét visszsa-hajókáztak Belgrádhoz. Ugyan ezen napon *Lupková-nál* 27 hajókon 2400-ból álló ellenség az innettső partra érkeztén, ottan Táborba szállott. A' *Szé-mendriában* lévő Törökök pediglen ezen napon a' magok Várjoknak kö-falait két helyyeken le-kezdet-ték dönteni; kéttség-kivül annak óltalmozásához pintsen tovább reménységek. (**)

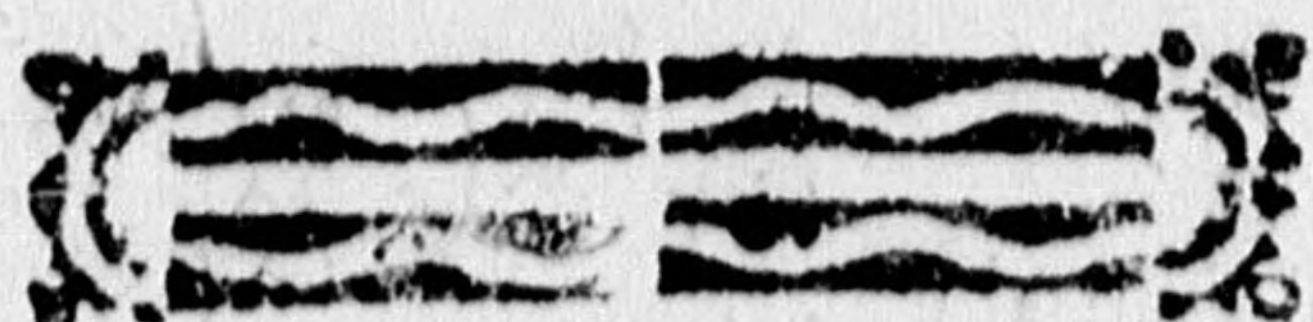

Minthogy mostan egy felöll ismét a' Báró *Laudonra* függesztette az Auszriai Monárkhia szemeit, azért vélljük, hogy nem leszzen kedvetlen az érde-
mes Közönségnek, ha annak az ösz Vezérnek éle-
tét, a' mennyire lehet, az egy másnak ellene mon-
dó tudósításokból rövideden elő-adjuk. Báró *Lau-
don Ernest Gedeon*. Császári és Királyi titkos Taná-
tsos, egy gyalog Regementnek birtokosa, a' *Ther-
esia* Rendének Nagy Keresztes Vitéze, hol született
légyen nem tudhatjuk bizonyoson, mivel némelleyek
mondják hogy Horváth-országban született volna,
és hogy az ő Attya Hiberniából való lett volna,
de bizonyosabbnak, és az ő élete folyásával meg-
edgyeztetetöbbnek tetszik előttünk, egy öreg's pró-
bált Fő-Strásamesternek tudósítása, hogy t. i. *Livo-
niába* született légyen, és most 72 esztendős, mert
ugyan-is bizonyos az hogy a' Muzkánál szolgált
leg-előbb, és azt el-hagyván ment *Bertinbe*, és ott
jelentette magát a' meg-hólt Pruszszus Királynak
Fridriknek, de előtte fel-nem kapott, mert ugyan-
is, nem látta ő benne előre a' külömben élesen ité-
lő, és az embereket esmérő Király azt a' *Hérot*,
a' mellyet ösztán az ütközetekben maga kárával
fokszor tapasztalt, *Laudon* tehát ment *Bavariába*,
és ott a' *Trenk* Szabad-seregébe lett Hadnagygyá,
azután Kapitánnyá, 1753-ba ment ő a' *Károlyvári*
Likánusi Regementhez, a' melynél 1755-be Obestláj-
dinántá, 1757-be Obesterré, ugyan azon esztendőben
Generálmájorrrá, Feldmarfallájdinántá, 1768-ba Feld-
marfallá, 1769-ben valóságos titkos Tanátsofsá lett,
lok alkalmatofsági vóltanak néki az ő bátorságát
és

és virtusát ki-mutatni, a' mellyek közzül leg-nevezetesebbek vóltak, a' *Hochkirchennél* és *Kunnersdorfnál* való ütközetek, *Glátznak* és *Svájdnitznak* megvétele, a' 7 esztendő's Háborúnak majd minden ütközetiben jelen vólt ő, de tsak a' vége-felé vólt egész és valmire való Sereg reá bizva. Az ő nagy érdemei rend-kivül való meg-jutalmaztatásokat nyertek, 1759-be küldött néki a' *Muszka Tzárné Ersébet*, egy *Brilliántokkal* gazdagon ki-rakott kardot, a' *Kunnersdorfi* ütközettért, minthogy akkor *Fridrik* az egész *Muszka Tábort* el-törlötte vólna, ha *Laudon* éppen az ütközet idején nem érkezvén a' *Pruszusok*at ujj erővel meg-nem verte vólna, ugyan abban az esztendőben, tette őtet *Ferentz Tsászár* Bárává, 1761-ben küldötte néki az ő *Monárkhája* az 6000 aranyra betsültetett *Theresia* Rendének *Keresztyét*, a' mellyet a' *Lotharingius Hertzeg Károly* küldött vala vizsza, minthogy maga a' *Német lovas Rendnek* Nagy Mesterévé lett, a' *Tsászárné* pedig küldötte néki a' maga tulajdon képét *Briliántal* ki-rakva, olyan engedelemmel hogy azt mindennap nyakában hordozhassa, továbbá a' *Tsászárné* akarattyából *Tseh-országban* hazafitatott, és nyerte a' *Csázlavi* kerületben fekvő *Nagy* és *Kisbétsvári* nevű *Jószágot*. Mennyire betsüllí őtet *Josef Tsászár*, a' kit *Laudon* minden utazásiban hiven követett, meg-tetszik abból, hogy a' leg-utólsó *Pruszus* háborúban t. i. 1778-ban, egy *Seregbe* minden határ nélkül való *Komendánfá* tette. Maga *Fridrik* betsülte őtet, a' melynek *Laudon* 1757-ben és 1770-ben jeleit tapasztalta, minthogy az elsőben ugy mint 1757-ben,

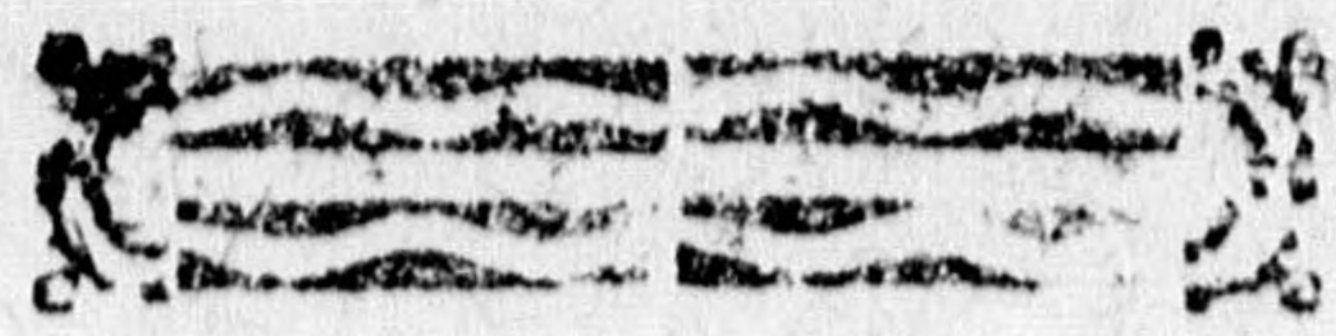
ben, egy Trombitás által vizsgálta küldötte néki, a' Pátenst a' mellyel *Mária Théréziától Generálmájorrrá* tétetett, és a' mellyet a' Pruszszus Húfzárók el-fogtak vala; és ő néki az ujj méltóságához szerentsét kivánt, 1770-ben pedig ajándékozott ő néki a' Király egy drága szerzámú Paripát. Mikor *Sléfiában* *Josef* és *Fridrik* egykor edgyütt ebédeltek vala, és *Laudon* az asztal hátúlsó végéhez akart ülni a' Pruszszus Királyal által-ellenbe, azt mondotta néki a' Király, jöjjön ide mellém, mert jobb szeretetem hogy mindég mellettem légyen mint ellenem. Termetére nézve jó forma magoságú, de szárazképü, németül jól beszél, társaságba nyájjas, és a' katonákra kivált-képpen való nagy gondja vagyon, a' kik őtet vizzontag Attyok helyett tarttyák, jól-lehet azonba kemény fenyétekkel bánik velek. Az ő eredete vagyon az igen hires *Scotiai Laudon* familianak ifjabbik ágából, a' mint az ő kérésére 1761-ben a' felöl az Angliai Marfall hivatal egy közönséges irás által bizonyyságot tett.

A' Khotzimnál lévő Táborból Sept. 4-dikén költ tudófitás: Tegnap-előtt midön az Obester *Mészáros* egy tekervényes ostromló Sántzon dolgoztatna, mely a' Várhoz lassanként közelget; a' Várbéliek éjtszakának idején azon dolgofokra ki-ütöttek: a' Jantsárok igen feles számmal a' sötétben mind addig hason mászkáltak, mig a' dolgofok' őrizetéhez érkeztenek, és akkor fel-ugrosván hirtelenséggel tüzelni kezdetek; de a' miéinknek 3 - fertály óráig tartott vélek szemben tüzelések által vizsgálta-térni kényszerítették. Igyekeztek ugyan a' Várból inté-

zett

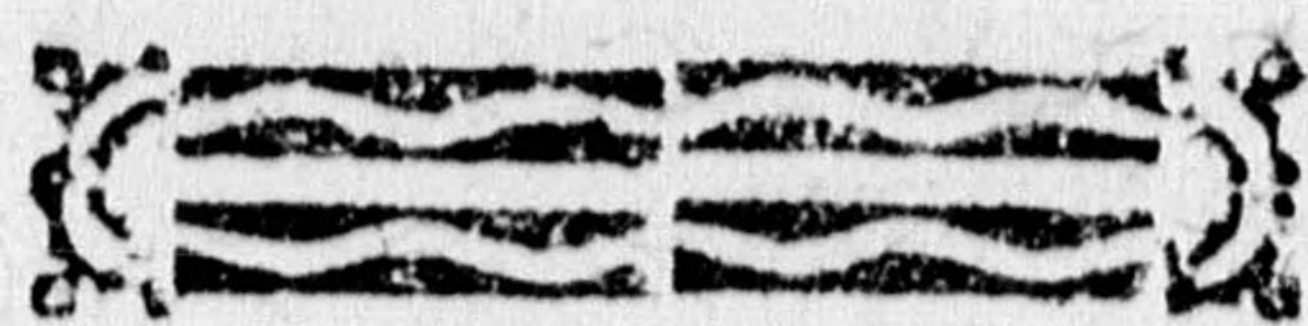

zett sűrű ágyuzások ezen Jantsárokat fedezni ; de azon Várbéli ágyuknak-is mind a' mi Batteriáinkról, mind pediglen a' Muszkákéiról nem sokára halgatás parantsoltatott. — Septemb. 3-dikának estvéjén még felefebb számmal ütöttek-ki Khotzimból a' Törökök, de ekkor sok lámpásokat hozván magokkal, lehetett az ő mozgásaikat látni; leg-elsőben-is az Obester *Karaitzai* Batteriája-felé indultak : ezen Obester meg-parantsolta vala katonáinak, hogy míg az ellenség 20 lépésig közel nem jön a' Sántzhoz, addig se apró, se nagy fegyverrel el-ne kezdjék a' tüzelést ; de az ellenség ezeknek jó kalap alatt léteket észre vévén, jövéseken tsalt vetettek, és ismét az Obester *Mészáros* dolgosai ellen fordultak. Éjjeli 11-óra tályban el-kezdődött a' tüzelés ; a' dolgosok' őrizetének tüzelésén kívül, a' *Karaitzai* Sántzáról-is az ellenségre sok ágyu-gollyóbisok, és hubitzák vagy bombik lövettettek, mellyeket sokáig nem állhatván hátra húzódott, és a' tüzelés mind két részről éjféli tályban meg-szünt. Ekkor-is az ellenség illyen fortélyt gondolt, hogy lámpáisait kiöltvén, tettette mintha a' Várba bé-menne ; de 2 óra tályban éjféli után gondolván hogy ekkor a' miéinket vigyázatlanságban fogja találni, az útból vissza-tért és a' mi dolgosainkra ujjolag rá-ütött ; de ekkor-is a' miéink jó kalap alatt találtatván, minden-felől olly hathatos tüzelést botsátottak az ellenségre, hogy annak sok kárával meg-kellett futamodni és a' Várba egészlen vissza-térni. — Sept. 4-diknek éjtszakáján *Rumla* előtt edgy melyig erő töltött Sántz készítettett, és abba 300 gyalogok és hadi

hadi Vadászók állittattak őrizetre ; hogy az ottan lévő bokrokból ottan ottan apró tsatára ki-jöni szokott Törököknek útját állhassák. — *Lemberből* Sept. 11-dikén iratik, hogy a' Khotzim őrizete, mely eleint 16 ezerből áll vala, már ugy el-fogyatkozott ; hogy alig találatnak benne 2-ezer fegyvert fogható Törökök : a' többi éhség betegség, és gyakori tsatázás által el-fogyatkozott ; ide járulván az is, hogy a' Tatárok nagyobb részént ezen Várból el-mentenek. Az ő elől-járói fő-képpen *Osmán* és *Drura Oglu* Basák, ezen utolsó, fiatal korában a' közelebb múlt *Muszka* háboruban el-fogatván egy Német Generálisnál neveltetett. — Meg-jegyzésre méltó azon 12-éltendős fiatal Töröknek tsak nem véle született vakmerő bátorsága, a' ki midőn *Kotzim*ből kaszálni a' rétre ki-jövén, a' miéinktől körül vétetett volna, a' kaszájával mind addig óltalmazta magát, mig meg-sebesítettvén el-esett és el-fogatott : midőn ennek sebéből a' Seb-orvosok a' tsont darabjait szednék-ki, tsak a' fogait tsikorgatta, de edgyet sem szóllott. Ugyan akkor edgy öregebb Töröknek sebei kötöztetvén, midőn az nagyon jajgatna és a' fájdalmat nehezen szenvedné ; ezen fiatal így szóllott hozzája : gondold-meg hogy Török vagy, és szégyenljed a' fájdalmat nem tudni halgatással szenvedni.

Egy *Ujj-Grádiskáról* Sept. 4-dikén költ Levélben emlittetik, hogy azon rab Törökök között, kik *Dubitzából* el-fogattatván az itten említett napon *Ujj-Grádiskában* nyugvó napot tartottanak, és tovább *Péterváradja*-felé vitetnek kísértetnek ; találatnak két

Romai és két régi Görög Valláson valók: vóltanak közöttök Török Tisztek 20-an, nevezetesen pedigen egy ifju Török Tiszt, a' kiért ígért az ellenség 42-ezer Piástert váltságul, ha a' miéink visszsa akarják ötet ezen Summáért botsátani. Ez az ifju Török Tiszt, minden több rab Törököktől nagyon tiszteltetik, melyből a' láttzik hogy nékie közöttök nagy embernek kellett lenni. Ezt az ifjat az Ujj Grádiskai Komendáns maga asztalánál ebédeltette, a' többi a' mi Tisztjeinkel ebédeltek, mindnyájon nagyon tsudálkoznak és örvendenek rajta, hogy őket a' miéink olyan emberségesen tartják. A' Tisztjeiknek meg-engedtetett hogy ló-háton útazzanak. Ezen foglyoknak sok pénzeknek kell lenni, mert minden-féle tsemegét szüntelen bővön vásárolnak, és azt osztogatják az őket nézőknek, nevezetesen az aszfznyi rendnek és a' gyermekeknek. — A' Török Grádiska mellett Táborba lévőkre Obester *Kvosdánovits*, (a' mint ez előtt meg-irtuk) olyan titkoson ütött, hogy ha kettő közüllök történet-szerént egy forrásnál viz meríteni lévén meg-nem vitte volna a' Táborbélieknek a' hirt; még készületlenebbül találtatván igen kevés menekedett volna-meg belőlök: de így-is ezen viz meritök mikor mondották a' mi Sergeinknek közelgetését, ugy meg-rémült hirtelenséggel az egész Török Tábor, hogy nagyobb része mingyárt szaladásról gondolkozott. Ezt a' félelmet *Laudonnak* jelen léte, már szélesen ki-terjesztette a' Törökök között.

Megjegyzések. Ezen folyó hónapnak 9-dikétől, de fő-képpen 15-dikétől fogva még ezen háború al-

kalmatofságával leg-véresebb tsaták folytanak minden-felé a' mi határ-széleinken ; de a' mellyekről való bizonyos tudósítást még a' héten várjuk kezünkhez. — Tegnap vevénk *Káránsebesből* egy 15-dikben költ Levelet, melyben ez iratik: A' mi Sergeink ma reggeli 8 órától fogva estvéli 7 óráig a' leg-keményebb tűzben állanak, de még az egész dolognak ki-meneteléről tsak annyit tudunk, hogy ezen órában hozák ide a' sebesekeket; kik között vagyon fő Vezér Generál *Pallavitsinyi*, kinek a' bal-szemét és orrát egy gollyóbis kereftül járván igen szomorú és terhes órák között vagyon. Ezek között vagyon Generál *Wenkháim* és Generál *Huttenis*, mely két utólsóbbak tsak gyengén sebessítettnek meg, Igazgató fő Vezér Generál *Vartenlébenrel* együtt. A' Hadi Kantzellária, a' hadi Posta és az egész fő-szállás szüntelen fel-készülve vagyon a' hátrálásra ; 4 napok alatt mindenről foglak tudósítani. — Addig pedig bizonyos légy benne, hogy *Laudon Novit* meg-vette, minek-utánna a' mi Né-pünket onnan a' Törökök 3-szor visszaverték volna.

Tudósítás.

Egy nevezetes, és Hazánk előtt már sok jeles Magyar munkákról esméretes Tudós, ugy-mint a' kinek Magyar munkája már Görög nyelvre-is fordított, az Orvosi Tudománynak azt a' részét, melly *Physiologiának*, az az, az emberi-test' részeitől, és annak munkáiról való Tudománynak ne-

veztetik, szándékozik Magyar nyelven ki-adni. Di-
tséretét e' Könyvnek le-irni sok volna; meg-esmér-
tetésére ez elég légyen: hogy ez az a' Könyv, mel-
lyet, ama nagy érdemü *Mátyus* Ur' *Diætetikájának*
ki-hirdetése' alkalmatofságával, az azt ki-hirdető ki-
vánt vala, hogy bár e' része-is az Orvosi TUDO-
málynak Magyar nyelven ki-dolgoztatnék! Ki-dol-
goztatott: még pedig ugy, hogy sem Deákúl, sem
Németül még tudunkra így egy helyben nem talál-
tatik; az esztendőnként 's naponként nevededő Or-
vosi esméretnek, 's tapasztalásoknak mái grádusa-
szerént. — Ez az a' része az Orvosi Tudománynak,
melly nem tsak az Orvosóknak, hanem kivált má-
soknak egyebek felett szükséges. Semmi részének
e' Nemes Tudománynak több Tudományokba bé-
folyása, és nagyobb bé-folyása nintsen, mint en-
nek. Ennek, a' mennyiben az egész emberről ta-
nit, a' Természeti Historiában; a' Szemről, az *Op-
tikában*; a' Hallásról, az *Aerometriában*; az Indú-
latokról, az Erköltsi böltselkedésben, vagy *Morális
Phylosophiában*; kivált, a' Léleknek a' testtel való
szoros edgyeségének, és abból folyó munkáknak,
külső és belső érzékenységeknak fejtegetésében, a'
Psychologiában; sok helyeken pedig az egész Ter-
mészeti Tudományban, vagy *Physicában* szükséges
bé-folyása vagyon. — Illyen hasznáért, némely Ta-
nitvánnynak kérésére és biztatására, ha elegendő
előre-fizetőket találunk; az Író ezen Munkának
Magyarúl ki-adását fel-tette. Nem találtatván pe-
dig elegendő előre fizetők, más nyelven fog ki-adat-
tatni. A' Könyvnek arra lélzen 2 Rk. for. de az

előre-fizetőkre nézve, mennél többen lesznek ezek; annál alább fog szállittatni; ugy hogy, az Író nem kívánván semmi hasznot, ha az előre-fizetők száma annyira mégyen, hogy töllok a' nyomtatás árra kitelik; ő réájok nézve tsak 1 R. for. lészzen. Minek-okáért, hogy ezeknek számát meg-tudhassuk; a' kik Nyelvünknek e' Könyvvel való bóldogittatását óhajtják, 's ezt magoknak meg-szerezni kívánják: a' következő Novemberi *Pesti Vásárig*, küldjék tsak önnön Neveket Pestre, *Patzkó Agoston Ferentz* Nyomtató Műhelyébe. A' távolabb való előre-fizetők, jelenthetik magokat az alább meg-nevezendő Erdemes Uraknál, kik azoknak számát, kérésünkre, a' meg-határozott idő előtt, a' már nevezett

Helyre bé-fogják küldeni. Ugymint:

B. Füreden: N. *Horváth Adám* Ur.

Debretzen: a' N. Collegium Seniora.

Kolosváratt: T. T. *Méhes György*, Philosophiát és Máthesist tanító Profeflor Ur.

Maros - Vásárhelyen: T. T. *Zilahi Sámuel* Ur.

Nagy - Enyeden: T. T. *Nemegyei Gergely*, Historiát és Philologiát tanító Profeflor Ur.

N. Megyeren: T. T. *Ats István*, Réf. Préd. Ur.

S. Patakon: a' N. Collegium Seniora.

Pesten 11-dik Sept. 1788.